

EWA STAROPIĘTKA-KUNA

PROJEKTY EDUKACYJNE
ŹRÓDŁEM SZANS WYCHOWAWCZO-DYDAKTYCZNYCH
ANALIZA WYBRANYCH PRZYKŁADÓW
Z GIMNAZJUM W PUCHACZOWIE

Metoda projektów posiada długą historię. W polskich szkołach prace nad wdrożeniem metody projektów podjęto w okresie II Rzeczypospolitej. Ponownie powróciła ona na grunt szkolnictwa polskiego po 1989 roku, a wraz z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 sierpnia 2010 r. (Dz. U. z 2010 r. nr 156 poz. 1046) zmieniającym Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych, znalazła umocowanie prawne w polskiej szkole gimnazjalnej jako obowiązkowa i powszechna. § 21a przywołanego Rozporządzenia nakłada na ucznia gimnazjum obowiązek uczestnictwa w realizacji projektu edukacyjnego, zaś na szkołę – obowiązek stworzenia uczniom warunków do realizacji projektów edukacyjnych.

Zgodnie z tym paragrafem „[...] projekt edukacyjny jest zespołowym, planowym działaniem uczniów, mającym na celu rozwiązanie konkretnego problemu, z zastosowaniem różnorodnych metod”¹.

Poszukując odpowiedzi na pytanie: jakie szanse wychowawczo-dydaktyczne może stwarzać praca metodą projektów?, poddano analizie wybrane pro-

Mgr EWA STAROPIĘTKA-KUNA – doktorantka w Instytucie Pedagogiki KUL; e-mail: evaskuna@wp.pl

¹ §21a Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 sierpnia 2010 r. (Dz. U. z 2010 r., nr 156 poz. 1046).

jekty realizowane w Gimnazjum w Puchaczowie. Strukturę tych szans wyznacza triada: wiadomości, umiejętności, postawy i zachowania.

Realizacja projektu wymaga często różnorodnej aktywności uczniów. Można jednak wyróżnić projekty, w których dominuje aktywność poznawcza, emocjonalna, praktyczna, ale również projekty o zintegrowanej aktywności – poznawczej, emocjonalnej, praktycznej, społecznej, kulturalnej, animacyjnej, itd. Te ostatnie stwarzają szanse holistycznego podejścia do rozwiązywanego zadania czy problemu, a tym samym integralnego rozwoju ucznia.

Charakterystyka projektów będzie dokonana według układu ogniów projektu:

Etap wstępny:

- planowanie projektów przez nauczyciela;
- zainicjowanie projektów.

Etap właściwy:

- wybór i sformułowanie tematów, określenie celów;
- analiza warunków realizacji projektu;
- planowanie i organizacja działań;
- przygotowanie do realizacji, spisanie kontraktu;
- realizacja projektu;
- opracowanie projektu;
- prezentacje;
- ocena projektu².

Projekt zatytułowany „**Poznaję swój region – poznaję świat**” miał charakter międzyklasowy oraz międzynarodowy. Wyrósł on z naturalnej potrzeby kontaktu uczniów Zespołu Szkół w Puchaczowie ze swoimi rówieśnikami z innych krajów wykorzystując w tym względzie kompetencje uczniów w zakresie języka obcego. Potrzeba ta została ujawniona przez uczniów na lekcjach języka angielskiego. W efekcie wspólnie z nauczycielami poszukiwano szansy nawiązania kontaktów. Stąd, nauczyciel języka angielskiego po przedyskutowaniu z radą pedagogiczną uznał, że jedną z dróg wiodących do tego celu jest program Socrates-Comenius. Podjęto więc decyzję o wzięciu udziału nauczyciela w seminarium kontaktowym. O podjętych krokach przez radę pedagogiczną zostali poinformowani uczniowie. W ten sposób zostały w nich wzbudzone pierwsze akty podmiotowości edukacyjnej i nadziei na zaspokojenie różnorodnych potrzeb edukacyjnych.

² Zob. K. C h a ł a s, *Metoda projektów i jej praktyczna egzemplifikacja*, Warszawa 2000, s. 19-20.

Podczas seminarium nawiązane zostały kontakty ze szkołą w Hiszpanii. W efekcie przystąpiono do planowania projektu przez nauczycieli z ZS w Puchaczowie i szkoły IES Gonzado Torrente Ballester, w którym to planie poszukiwano odpowiedzi na pytania w jaki sposób wzbudzić w uczniach zapal do pracy wykorzystując szansę kontaktów międzynarodowych do własnego rozwoju wiedzy.

Przystąpiono więc do etapu właściwego. Nauczyciel wspólnie z uczniami ustalił temat projektu oraz jego cele. Do wiodących celów należało: doskonalenie słownika czynnego uczniów w zakresie języka angielskiego, poznawanie wybranych zabytków i innych ciekawych obiektów regionu lubelskiego, zgromadzenie wiedzy, opracowanie przewodników turystycznych po Extramadurze (Hiszpania) i Lubelszczyźnie (Polska) w języku polskim i angielskim, wymiana młodzieży z Polski i Hiszpanii. Już na etapie formułowania celów uczniowie stawali się podmiotami pracy edukacyjnej. Budziła się w nich świadomość szansy edukacyjnej i rosła motywacja do działania. Na uwagę zasługuje również radość z zaspokajania potrzeby, jaka zrodziła się w sposób naturalny na języku angielskim.

Do realizacji projektu zgłosiła się grupa 15 uczniów z czterech klas. Pozostali uczniowie poszczególnych klas postanowili z zainteresowaniem śledzić projekt i być członkami wspierającymi działania. W ten sposób każdy uczeń klasy czuł się w określony dla siebie sposób uczestnikiem projektu. Na uwagę zasługuje fakt włączenia się w projekt w sposób pośredni reszty klasy. Byli oni żywo zainteresowani projektem, zmotywowani do udzielania wsparcia przy jego realizacji.

Po sformułowaniu celów przystąpiono do analizy warunków realizacji projektu. Podjęto próbę odpowiedzi na pytanie, czy jesteśmy w stanie wykonać projekt. Uczniowie ustalili, że region lubelski i okolice Puchaczowa posiadają wiele ciekawych miejsc. Do nich należą miejscowości: Kazimierz Dolny, Nałęczów, Kozłówka, Wąwolnica. Wymieniono także Świdnik, Łęczną, Lublin – (Stare Miasto, Zamek, Katedrę, Majdanek) Uczniowie stwierdzili, że w najbliższej okolicy warto zwrócić uwagę na kopalnię węgla kamiennego w Bogdance, faunę i florę Poleskiego Parku Narodowego, a w samej gminie Puchaczów godnymi polecenia są: późnobarokowy Kościół z 1778 r. p.w. Wniebowzięcia N.M.P., grób skrzynkowy w Nadrybiu – Dwór z okresu kultury amfor kulistych (4500 lat p.n.e.), drewniana plebania z VIII w., barokowa figura Rynku i kapliczka z rzeźbą Jana Nepomucena, zespół folwarczno-dworski pochodzący z 2 poł. XIX w. z parkiem dworskim z okazami starodrzewia

w Ciechankach, które należały do klucza dóbr Łańcuchowskich – wieś wzmiankowana przez Jana Długosza.

Już na etapie formowania celów uczniowie stawali się podmiotami pracy edukacyjnej. Budziła się w nich świadomość szansy edukacyjnej i rosła motywacja do działania. Ustalono więc, że istnieje bogactwo kultury i przyrody, którym mogą podzielić się ze swoimi kolegami. W trakcie rozmów i dyskusji ustalono warunki merytoryczne i materialne, jakie muszą być spełnione oraz w formie burzy mózgów przedyskutowano w jaki sposób zrealizować projekt. Analiza warunków stworzyła szansę przypomnienia sobie zdobytej już wiedzy o regionie, a nade wszystko szansę rozwijania pomysłowości jak zgromadzić wiedzę.

W wyniku podjętej analizy warunków realizacji projektu opracowano plan pracy. Konspekt zawierał szczegółowy plan pracy, cele projektu, terminy rozpoczęcia i zakończenia projektu, jego zakres, sposób realizacji, formę prezentacji projektu i kryteria jego oceny. Tak opracowany projekt przesłano do biura programu Socrates Comenius celem pozyskania funduszy na jego realizację. Zespół Szkół w Puchaczowie oraz szkoła partnerska z Hiszpanii uzyskały akceptację Funduszu na realizację projektu.

Przygotowanie do realizacji projektu obejmowało zabezpieczenie jego realizacji od strony technicznej, tj. zakup kamery, aparatu fotograficznego, programów komputerowych, literatury – w tym m.in. słowników języka angielskiego, materiałów biurowych, zabezpieczenia uczniom dostępu do Internetu, zakupu biletów lotniczych, zapewnienia transportu grupie uczniów wyjeżdżającej do Hiszpanii.

Nauczyciel przygotował kontrakt, w którym zaplanowano m.in. zadania dla poszczególnych członków grupy, źródła, które powinni wykorzystać, terminy i sposoby prezentacji oraz konsultacji z nauczycielem, kryteria oceny projektu.

Spisanie kontraktu stanowiło zobowiązanie dla uczniów do wykonania projektu zgodnie z opracowanym planem, a jednocześnie wzbudzało w nich poczucie odpowiedzialności i dyscypliny wewnętrznej.

Zadania poszczególnych grup uczniów polegały na zebraniu informacji o wybranych miejscach, wykonaniu filmu, zdjęć, opracowaniu komputerowym w celu przygotowania kart folderu. Zadaniem grupy było także przetłumaczenie zapisanych informacji na język angielski. Uczniowie przygotowywali się do pełnienia roli przewodników podczas wizyty gości z Hiszpanii w Polsce, przekazując wiadomości o wybranych miejscach w języku angielskim. Inna grupa uczniów zbierała wiadomości, przygotowywała prezentację potraw

regionalnych i wytworów sztuki ludowej, a kolejna – prezentację polskich tańców narodowych przygotowując do nauki poloneza grupę Hiszpanów.

Kryterium przydziału uczniów do poszczególnych grup stanowiły zainteresowania ucznia i jego deklaracja podjęcia określonych zadań. Każda grupa otrzymała nauczyciela-konsultanta. Po podpisaniu kontraktu wraz z nauczycielami uczniowie przystąpili do realizacji projektu.

Praca uczniów miała charakter samodzielny. Nauczyciele służyli konsultacjami. Czuwali nad sprawną i poprawną realizacją zadań starając się stworzyć uczniom warunki do wykazania się inicjatywą i kreatywnością. Uczniowie starali się samodzielnie rozwiązywać problemy, jednocześnie korzystali z posiadanej wiedzy i przyswajali nową, wykorzystując jako jej źródło literaturę, Internet, obiektywną rzeczywistość. Młodzież uczestniczyła w zajęciach lekcyjnych w szkole, jak i w terenie. Partnerzy komunikowali się ze sobą w języku angielskim. Wykorzystywano techniki informacyjne, a zwłaszcza Internet do gromadzenia materiałów potrzebnych do wydania przewodnika oraz wysyłania tych materiałów do partnera, jak i codziennej korespondencji pomiędzy młodzieżą i nauczycielami. Aparat cyfrowy wykorzystano do dokumentacji projektu. Pracowano przy użyciu drukarki, skanera oraz programu do składu przewodnika turystycznego. Odbył się jeden wyjazd piętnastoosobowej grupy młodzieży z 2 opiekunami do szkoły partnerskiej. Dzięki niemu uczniowie mogli poznać region, jego historię, tradycje, kulturę oraz wykorzystać swoją znajomość języka angielskiego do porozumiewania się z Hiszpanami. Podczas wymiany uczniowie uczestniczyli w zajęciach lekcyjnych oraz poznawali miejsca ujęte w przewodniku. Zdobywanie i wzbogacanie wiedzy na temat kultury hiszpańskiej odbywało się poprzez odwiedzanie miejsc ważnych z punktu widzenia kultury tego kraju, przebywanie w domach rodzin hiszpańskich, rozmowy z kolegami i ich rodzinami oraz ludźmi spotkanymi w Hiszpanii. Uczniowie uczyli się komunikować w języku angielskim z ludźmi innych krajów. Uczyli się tolerancji w stosunku do innych kultur, wyzyli się obawy przed daleką podróżą (niektórzy obawiali się podróży samolotem). Uczyli się odpowiedzialności i samodzielności. Ciekawość, poznanie odległego kraju oraz chęć sprawdzenia swojej znajomości języka angielskiego były czynnikami motywującymi uczniów.

Młodzi ludzie obserwowali, analizowali i badali otaczający ich świat poruszając się w konkretnej ich rzeczywistości. Kształtowali umiejętność pozyskiwania informacji, ich selekcji i przetwarzania.

Prezentacja projektu nastąpiła na uroczystym spotkaniu podsumowującym projekt z udziałem społeczności uczniowskiej Zespołu Szkół w Puchaczowie,

grupy uczniów i nauczycieli z Hiszpanii, przedstawiciele władz lokalnych, oświatowych, dyrekcji szkoły i nauczycieli oraz rodziców. Poszczególne grupy uczniów zaprezentowały wykonanie swoich zadań.

Dokonano ewaluacji projektu w formie ankiety dla uczniów zaangażowanych w realizację projektu. Uczniowie dokonali samooceny, biorąc pod uwagę efekty pracy i swoje zaangażowanie w realizację zadań. Szczególną uwagę zwrócili na możliwość doskonalenia umiejętności posługiwania się językiem angielskim w różnych sytuacjach życiowych oraz kształtowanie umiejętności interpersonalnych. Młodzież widziała potrzebę kontynuacji podobnych przedsięwzięć w przyszłości. Podkreślała walory pracy metodą projektów – dużą samodzielność w wykonywaniu zadań, „inny” sposób zdobywania wiedzy.

Oceny pracy poszczególnych uczniów przy realizacji projektu dokonał także nauczyciel koordynator projektu uwzględniając zaangażowanie uczniów, terminowość realizacji poszczególnych zadań i ich efekty.

Zarówno uczniowie, rodzice jak i nauczyciele zwrócili uwagę na wzrost motywacji uczniów uczestniczących bezpośrednio i pośrednio w projekcie do nauki języków obcych, czego odzwierciedleniem są osiągnięcia dydaktyczne uczniów. Jak wykazała analiza ocen semestralnych każdy z uczestników projektu poprawił swoje oceny szkolne co najmniej o jeden stopień. Natomiast wyniki maturalne tych uczniów oscylują na poziomie powyżej 80%. Niektórzy uczniowie z sukcesem uczestniczyli w konkursach zdobywając na wojewódzkim przeglądzie piosenki angielskiej I i II miejsce, a w wojewódzkim przeglądzie tańców europejskich za wykonanie tańca hiszpańskiego także otrzymali I miejsce. Dwóch uczniów z liceum ogólnokształcącego, biorąc udział w konkursie na zredagowanie wypowiedzi w języku angielskim na zadany temat, w ramach nagrody wyjechało do Anglii mając zapewnione miejsce pracy i naukę w szkole językowej. Kolejnych dwóch absolwentów podjęło studia językowe (język angielski, język niemiecki).

A oto ich przykładowe wypowiedzi na temat szans edukacyjnych, jakie stworzyło uczestnictwo w projekcie z perspektywy czasowej:

Irek K.: „Udział w projekcie stworzył mi możliwość innego spojrzenia na to co mnie otacza. Zrozumiałem, że u nas też jest co zobaczyć i co pokazać. Wtedy doszedłem do wniosku, że nauka języka angielskiego jest najważniejsza, jeśli chcę zwiedzić świat. Bardzo sobie cenię, że poznałem jak żyją ludzie w Hiszpanii”.

Justyna K.: „Pamiętam, że najbardziej bałam się podróży, lotu samolotem, rozmów po angielsku. Dzięki temu, że tego doświadczyłam, wyzbyłam się

moich obaw. Wiem, że mówię po angielsku i jestem rozumiana. Nauczyłam się obsługi aparatu cyfrowego...i stałam się bardziej samodzielna”.

Dominik S.: „A dla mnie była to wielka przygoda. Wtedy zdobyłem przyjaciół. Bardzo dobrze pracowało nam się w naszej grupie, nauczyłem się kilku ciekawych rzeczy. Do dzisiaj wspominamy różne zabawne sytuacje, a moi rodzice najbardziej byli zadowoleni z tego, że nie musieli już tłumaczyć dlaczego mam się uczyć języków obcych”.

Podsumowując należy stwierdzić, że realizacja zadań projektu „Znam swój region, poznaję świat” wpłynęła na wzrost zakresu wiadomości i umiejętności uczniów oraz na kształtowanie ich postaw. Wyniki w tym zakresie przedstawiają się następująco:

WIADOMOŚCI: wzbogacenie słownika czynnego i biernego w zakresie języka angielskiego, poznanie wybranych zabytków własnego regionu; poznanie tradycji, kultury, przyrody, życia codziennego w Hiszpanii; pozyskanie wiadomości na temat opracowania przewodnika turystycznego; pracy przewodnika turystycznego; zasad obsługi aparatu cyfrowego; programu komputerowego.

UMIEJĘTNOŚCI: nabycie umiejętności komunikacji w języku angielskim w różnych sytuacjach życiowych; zastosowania programu komputerowego; umiejętności opracowania przewodnika turystycznego; pełnienia roli przewodnika turystycznego po własnym regionie; zastosowania informacji pozyskanych z różnych źródeł; umiejętności selekcjonowania i przetwarzania wiedzy; umiejętności pracy w grupie, sporządzenia prezentacji własnej pracy; umiejętności zachowania się podczas podróży samolotem.

POSTAWY: prezentowana postawa odpowiedzialności, samodzielności, tolerancji, szacunku do tradycji, zabytków, przyrody własnego kraju i innych narodów, postawa gotowości do nauki języków obcych.

Jednym z priorytetów w pracy dydaktyczno-wychowawczej Zespołu Szkół w Puchaczowie jest edukacja ekologiczna, która oprócz przekazania wiedzy ma na celu kształtowanie nawyków dbania o środowisko naturalne. Szkoła stwarza sytuacje kontaktu z przyrodą, a także pokazuje negatywne skutki działalności człowieka powodujące degradację środowiska. Działania te są tak planowane, aby dawały możliwość uczniom twórczego rozwiązywania problemów i samodzielnego wyciągania wniosków, a także, aby młodzież mogła zobaczyć otaczającą ją piękno, aby zrozumiała, jakim wielkim jest ono darem, aby mogła je szanować i cenić. Społeczność Zespołu Szkół od wielu lat aktywnie uczestniczy w działaniach proekologicznych współpracując z wieloma organizacjami i instytucjami.

Inicjatywę projektu „**Poznaj i chroń – folder roślin i zwierząt chronionych**” podjęła młodzież w ramach pracy koła ekologicznego. Podczas zajęć i wycieczek po najbliższej okolicy uczniowie dostrzegli bogactwo świata roślin i zwierząt, w tym okazów chronionych. Stwierdzili, że warto upowszechnić wśród uczniów i społeczności lokalnej wiedzę na temat roślin i zwierząt chronionych występujących w najbliższej okolicy i możliwych sposobów ochrony. Swoimi oczekiwaniami młodzież podzieliła się z nauczycielem – opiekunem koła ekologicznego.

Nauczyciel przekazał uczniom informacje dotyczące zasad pracy metodą projektów, wskazał przykłady pracy tą metodą i uzyskane wyniki.

Na kolejnych zajęciach koła ekologicznego sformułowano temat projektu i określono jego cele. Były to: nabycie przez uczniów umiejętności zaprojektowania i wykonania folderów: „Zwierzęta chronione ziemi łęczyńsko-włodawskiej” oraz „Rośliny chronione ziemi łęczyńsko-włodawskiej”, poznanie roślin i zwierząt chronionych występujących w obrębie Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego i sposobów ich ochrony, nabycie umiejętności obsługi cyfrowego aparatu fotograficznego i programów komputerowych przydatnych do stworzenia projektów folderów.

Przeprowadzono także analizę warunków realizacji projektu. Stwierdzono, że w szkole są dostępne źródła informacji (Internet, literatura), cyfrowy aparat fotograficzny, komputer wraz z oprogramowaniem potrzebnym do realizacji projektu, skaner, drukarka. Należy nawiązać kontakt (w formie wycieczki) z Poleskim Parkiem Narodowym w celu uzupełnienia posiadanej wiedzy, pozyskać fundusze na jej odbycie, a także na materiały papiernicze i tusze potrzebne do druku folderów. Stwierdzono, że istnieją warunki do realizacji projektu.

Uczniowie opracowali plan pracy nad projektem. Projekt miał być realizowany przez dwie grupy uczniów – członków koła ekologicznego. Grupy młodzieży miały za zadanie wyszukanie wiadomości na temat roślin (I grupa) i zwierząt (II grupa), w tym chronionych, występujących na terenie Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego. W celu uzupełnienia wiadomości o faunie i florze tych terenów oraz sposobach ochrony zaplanowano wycieczkę do Poleskiego Parku Narodowego.

Zadaniem uczniów było wykonanie zdjęć, rysunków obiektów chronionych, a następnie zaprojektowanie folderów zawierających zdjęcia, rysunki i opisy poszczególnych gatunków zwierząt i roślin, a po konsultacji merytorycznej z nauczycielem biologii oraz informatyki i uzyskaniu akceptacji dyrekcji szkoły przygotowanych projektów folderów ich druk. Zadaniem grup było też

przygotowanie prezentacji multimedialnej i przedstawienie jej społeczności szkolnej podczas uroczystości obchodzonego w szkole Dnia Ziemi.

W ramach przygotowań do realizacji projektu uczniowie odbyli wycieczkę do Poleskiego Parku Narodowego. Nauczyciel-opiekun koła ekologicznego uzgodnienia zawarte z młodzieżą zapisał w kontrakcie, który został podpisany przez nauczyciela i uczniów. Przystąpiono do realizacji projektu.

Prezentacji projektu dokonano przed społecznością całej szkoły i zaproszonymi gośćmi z Poleskiego Parku Narodowego i Starostwa Powiatowego w Łęcznej; Referatu Ochrony Środowiska, którzy wysoko ocenili poziom merytoryczny pracy młodzieży.

Oceny realizacji projektu dokonano według wcześniej uzgodnionych kryteriów. Ważnym momentem była także samoocena młodzieży oraz ocena wewnątrzgrupowa.

Uczniowie zaproponowali kolejne formy zapoznania szerszego kręgu odbiorców z treścią folderów poprzez zamieszczenie prezentacji na stronie internetowej szkoły, zaprezentowanie jej rodzicom podczas ogólnego zebrania, wykonanie tablic informacyjnych i zawieszenie ich na szkolnych korytarzach, przekazanie pewnej liczby folderów do biblioteki szkolnej, a w formie ulotek do instytucji, punktów handlowych i usługowych.

Podczas realizacji projektu uczniowie zdobyli i poszerzyli wiedzę na temat gatunków chronionych fauny i flory najbliższej okolicy oraz sposobów jej ochrony. Doskonalili umiejętności zdobywania informacji z różnych źródeł i korzystania z nich, a także umiejętności projektowania folderów z wykorzystaniem technologii komputerowej. Niektórzy po raz pierwszy mieli okazję wykonywać zdjęcia cyfrowym aparatem fotograficznym. Wszyscy uczniowie podkreślali poczucie użyteczności podejmowanych działań, które im towarzyszyło w trakcie pracy nad projektem oraz satysfakcję z realizacji przedsięwzięcia, którego byli inicjatorami. A o to szczególne wyniki w zakresie zdobytej wiedzy, umiejętności i postaw:

WIADOMOŚCI: zdobycie wiedzy w zakresie negatywnych skutków działalności człowieka powodujących degradację środowiska, szczególne poznanie fauny i flory Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego, w tym gatunków zagrożonych oraz sposobów ich ochrony.

UMIĘJĘTNOŚCI: zdobycie umiejętności zaprojektowania i wykonania prezentacji multimedialnej; obsługi aparatu cyfrowego; umiejętności zastosowania programów komputerowych; wykorzystania informacji pozyskanych z różnych źródeł; umiejętności twórczego rozwiązywania problemów; współpracy w grupie.

POSTAWY: prezentowania postawy szacunku dla przyrody, dbałości o środowisko naturalne, samodzielności, odpowiedzialności, kreatywności.

Pomysłodawcą projektu „**Spotkania z mitologią**” była M. Hołodyn – nauczycielka historii. W etapie wstępnym – planując projekt – kierowała się przesłanką, że kultura, osiągnięcia cywilizacji starożytnej mają charakter ponadczasowy, a korzenie kultur wielu narodów, w tym także polskiego, sięgają antyku. Wiadomości i umiejętności, które uczniowie mieli możliwość nabyć, były zgodne z wymaganiami realizowanych w szkole programów nauczania historii, wiedzy o społeczeństwie, języka polskiego, sztuki, a kształtowane umiejętności i postawy mieściły się w kanonie kompetencji kluczowych. Poszukiwała metody, która pozwoli na zintegrowanie zespołów klasowych i międzyklasowych. Swoim pomysłem podzieliła się z innymi nauczycielami w zespole samokształceniowym nauczycieli humanistów, gdzie uzyskała pełną aprobatę dla swojego pomysłu i deklarację pomocy od innych pedagogów. Ustalono też zasady współpracy między nauczycielami.

W ramach zainicjowania projektu przekazano uczniom klas pierwszych informacje na temat istoty metody projektów i charakteru pracy tą metodą oraz wskazano obszar tematyczny, rozpoznając zainteresowania młodzieży. Ostatecznie wykorzystano fascynację uczniów mitami starożytnych Greków i Rzymian.

Sformułowania tematu projektu i określenia jego celów dokonano wspólnie z uczniami, którzy aktywnie uczestniczyli w procesie decyzyjnym. Założone cele to: zapoznanie uczniów z realiami życia codziennego starożytnej Grecji i Rzymu, prezentacja osiągnięć starożytnych Greków i Rzymian w wybranych dziedzinach, prezentacja wybranych mitów i postaci z mitologii greckiej i rzymskiej, prezentacja najważniejszych osiągnięć literatury antycznej, kształcenie umiejętności współpracy w grupie, przygotowanie młodzieży do publicznych wystąpień.

Następnie poddano analizie warunki realizacji projektu i opracowano plan pracy. W wyniku dyskusji młodzież wraz z nauczycielem stwierdziła, że niezbędne do wykonania projektu są: nabycie potrzebnej wiedzy, dostępność do jej źródeł, scenariusze wybranych mitów, projekty dekoracji i kostiumów, muzyka, materiały papiernicze. Opracowując konspekt, każda z klas uszczegółowiła sposób realizacji zadań i formy przewidywanej ich prezentacji oraz zakres zadań dla każdego z uczestników, proponowane kryteria i sposób oceny wykonywanych zadań.

Uczniowie wykazali się dużą kreatywnością, świadomością celów w procesie przygotowań do realizacji projektu.

Na tej podstawie spisano kontrakt zawierający: temat projektu i jego cele, formę wykonania projektu, zadania dla poszczególnych członków grupy, źródła, które powinni wykorzystać, termin prezentacji oraz terminy konsultacji z nauczycielem, zawartość raportu, sposoby i czas prezentacji projektu, kryteria oceny projektu. Prezentację projektu zaplanowano podczas „Dnia mitologicznego”.

Uczniowie przystąpili do realizacji projektu. W pracę nad projektem bezpośrednio było zaangażowanych 97 uczniów klas pierwszych gimnazjum, 9 nauczycieli, a także rodzice uczniów, w sposób pośredni w projekcie uczestniczyła cała społeczność szkolna. Uczniowie realizowali następujące zadania: korzystając z podanych źródeł nabywali potrzebną wiedzę, niezbędną do realizacji zadań projektu – dotyczyło to wszystkich uczniów, zespoły zadaniowe wykonywały: foldery, plakaty, albumy, schematy, makiety prezentujące osiągnięcia cywilizacyjne i kulturowe starożytnej Grecji i Rzymu, przygotowywały scenariusze, elementy dekoracji i kostiumów oraz inscenizację wybranych mitów, plakaty przedstawiające klasę w konwencji świata antycznego, zaplanowały organizację konkursu wiedzy mitologicznej oraz konkursu na najciekawszy kostium inspirowany kulturą antyczną, wykonywały „wieńce laurowe” dla uczestników prezentacji.

Prace uczniów cechowała samodzielność i duża oryginalność, szczególnie w zakresie pisania scenariuszy do przedstawień wybranych mitów, planowania i wykonania elementów dekoracji i kostiumów oraz plakatów przedstawiających zespół klasowy w konwencji świata antycznego. Należy podkreślić dużą odpowiedzialność młodzieży przy wyborze przedstawicieli klas do konkursu wiedzy mitologicznej. Młodzież systematycznie (raz w miesiącu) na spotkaniach z nauczycielem koordynatorem zdawała sprawozdania z przebiegu prac według przyjętego harmonogramu oraz chętnie korzystała z wyznaczonych co 2 tygodnie konsultacji z nauczycielem wspierającym ich działania.

Dzięki temu uczniowie wyrabiali w sobie nawyk systematycznego i terminowego wykonywania zadań przy współpracy w zespole klasowym.

Prezentacji projektu dokonano na forum szkoły. W tym dniu w budynku szkoły pojawiły się elementy dekoracji tworzące klimat starożytnego miasta. Poszczególne zespoły zadaniowe spotkały się w izbach lekcyjnych w celu dokonania ostatnich przygotowań do inscenizacji wybranych mitów i prezentacji plakatów danej klasy w konwencji starożytnej Grecji lub Rzymu. Zorganizowano wystawy tematyczne folderów, albumów, plakatów, schematów, makiet dotyczących dorobku cywilizacyjnego państw starożytnych. Po udekorowaniu rodziców i nauczycieli wieńcami laurowymi klasy – zespoły

zadaniowe przystąpiły do prezentacji swoich społeczności klasowych za pomocą plakatów oraz inscenizacji wybranych mitów według napisanych przez siebie scenariuszy. Po prezentacjach dokonanych przez przedstawicieli poszczególnych klas, rozstrzygnięto konkurs na najciekawszy kostium inspirowany kulturą świata antycznego, a także konkurs wiedzy mitologicznej „Z mitologią na ty”. Nad przebiegiem uroczystości czuwało dwoje uczniów prowadząc ją według przygotowanego scenariusza oraz komisja konkursowa złożona z przedstawicieli nauczycieli, rodziców i uczniów.

Oceny realizacji projektów dokonali nauczyciele, uczniowie (samoocena) i grupy zadaniowe według wcześniej podanych kryteriów za pomocą kart oceny i kart samooceny projektu.

Dokonano ewaluacji projektu. Na podstawie rozmów, które prowadzono w trakcie realizacji projektu i po jego zakończeniu, należy stwierdzić, że nauczyciele i rodzice ocenili go bardzo wysoko ze względu na walory poznawcze i edukacyjne, podkreślali duże zaangażowanie uczniów pracujących w zespołach zadaniowych, niektóre zadania – na przykład inscenizacje mitów – pozwoliły na odkrycie nieznanych dotychczas uzdolnień i talentów uczniów. Jako wartościowy element podkreślali fakt, że każdy uczeń miał szansę zaistnieć przy realizacji wybranego zagadnienia, także ten ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. W oparciu o analizę arkusza samooceny pracy, o wypełnienie którego zostali poproszeni uczniowie uczestniczący w realizacji projektu stwierdzono, że 73% badanych uczniów często dzieliło się z innymi członkami grupy wiedzą i opiniami na omawiane tematy oraz pytało o informacje i opinie innych, 62% uczniów prosiło często o pomoc, kiedy jej potrzebowali i pomagali innym członkom grupy, 30% czasami, a 8% nigdy. 92% ankietowanych stwierdziło, że wykorzystywało swoje umiejętności w pełnym zakresie. Wyniki te wskazują, że forma pracy zespołowej nad projektem była właściwa, nie sprawiała uczniom większych problemów, pozwoliła natomiast na wykorzystanie ich potencjału intelektualnego.

Zasięgnięto też opinii uczniów-widzów na temat „Dnia mitologicznego”. W skali 10-stopniowej 52% uczniów oceniło wartość prezentacji projektu na 10 punktów (bardzo cenny), 21% uczniów na 9 punktów, 10% ankietowanych na 8, natomiast 8% uczniów na 7 punktów, a 6% uczniów na 6 i 3% uczniów na 5 punktów. Jako najważniejsze atuty prezentacji projektu uczniowie wymieniali: wspaniałą atmosferę, „można się było dużo nauczyć i dowiedzieć”, szkoła bez lekcji, ciekawe stroje, wszyscy się bawili, udział publiczności w konkursach. Uczniowie wysoko ocenili ten projekt zwracając

uwagę na jego atrakcyjność i przydatność. Deklarowali chęć udziału w podobnym przedsięwzięciu w przyszłości.

Podsumowując należy podkreślić, że uczniowie podczas realizacji projektu poznali osiągnięcia cywilizacyjne i kulturowe starożytnej Grecji i Rzymu, pogłębili znajomość mitów, wiedzę o teatrze greckim i współczesnym, doskonalili umiejętność przetworzenia treści mitu w formę scenariusza, samodzielnie poszukiwali informacji korzystając z różnych źródeł, kierowali własnym procesem uczenia się, stosowali nabytą wiedzę w praktyce w sytuacjach nietypowych, starali się rozwiązywać problemy w sposób twórczy, zainteresowani doskonalili umiejętności plastyczne, organizacyjne, kształtowali umiejętność współpracy i odpowiedzialność za realizację podjętych działań, wykazywali się pomysłowością i zaradnością. Wspólna praca nad realizacją podjętych zadań pozwoliła na integrację zespołów klasowych, wychowawcom na pełniejsze poznanie swoich uczniów, ich zainteresowań, możliwości i postaw.

Nastąpił przyrost wiedzy i umiejętności czynnych i biernych uczestników projektu oraz pozytywne zmiany w ich postawach. Szczegółowe wyniki w tym zakresie przedstawiają się następująco:

WIADOMOŚCI: poznanie wybranych osiągnięć cywilizacyjnych i kulturowych starożytnej Grecji i Rzymu, poznanie życia codziennego starożytnej Grecji i Rzymu; wybranych przykładów literatury antycznej; pogłębienie znajomości mitów, wiedzy o teatrze greckim i współczesnym.

UMIEJĘTNOŚCI: nabycie umiejętności zastosowania wiedzy pozyskanej z różnych źródeł w sytuacjach typowych i nietypowych; umiejętność opracowywania scenariuszy na podstawie tekstów mitów; przygotowania wystąpień publicznych; umiejętność współpracy w grupie; projektowania i działań zgodnie z przyjętym planem; rozwiązywania problemów w sposób twórczy; umiejętność sporządzania samooceny własnego zaangażowania w prace nad realizacją projektu.

POSTAWY: postawy wrażliwości na dziedzictwo świata antycznego, postawy radości tworzenia; postawy zaangażowania w realizację wspólnie określonego planu, postawy odpowiedzialności, systematyczności, kreatywności, zaradności, samodzielności.

Pomysł projektu **Ścieżka dydaktyczno-przyrodnicza „Wokół Puchaczowa”** powstał podczas realizacji cyklu wycieczek dydaktycznych mających na celu poznawanie fauny i flory najbliższej okolicy oraz zajęć w świetlicy szkolnej dotyczących kultury spędzania czasu wolnego. Nie bez znaczenia okazały się tutaj także tradycje różnorodnych działań proekologicznych systematycznie

podejmowanych przez szkołę. Uczniowie sygnalizowali potrzebę powstania stałego „szlaku”, który można pokonać z mapą w rękę, wspólnie z przyjaciółmi, prezentującego walory środowiska naturalnego okolicy. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom młodzieży nauczyciele świetlicy w porozumieniu z nauczycielami geografii i biologii zaproponowali uczniom metodę projektów jako możliwy wariant realizacji ich potrzeb. Nauczyciele analizowali dostępność do źródeł informacji potrzebnych do realizacji projektu, dokonali integracji treści nauczania poszczególnych przedmiotów wybranych do realizacji metodą projektów, określili zasady współpracy między sobą, ustalili ramy czasowe, zapoznali ze swym pomysłem radę pedagogiczną.

W ramach inicjacji projektu przedstawiono uczniom przykłady zrealizowanych w szkole projektów, głównie o charakterze ekologicznym, przybliżono ideę organizacji ścieżki dydaktycznej. Młodzież wyraziła swoje zainteresowanie, a także zadowolenie z powodu wyjścia naprzeciw ich oczekiwaniom przez pedagogów.

Przechodząc do etapu właściwego przygotowania projektu metodą burzy mózgów dokonano wyboru i sformułowania tematu projektu, określono jego cele. Przedmiotem projektu było stworzenie ścieżki dydaktyczno-przyrodniczej, która ułatwi organizację zajęć edukacyjnych z dziećmi i młodzieżą szkolną, a także odpoczynek i rekreację mieszkańców Puchaczowa oraz gości Gminy Puchaczów.

Cele projektu:

- podniesienie walorów turystycznych, krajobrazowych i przyrodniczych Puchaczowa;
- umożliwienie uczniom zdobywania i poszerzania wiadomości i umiejętności w naturalnym środowisku geograficzno-przyrodniczym;
- poznanie planów zagospodarowania hałd kopalnianych;
- uporządkowanie dzikich wysypisk na trasie wycieczki;
- stworzenie miejsca bezpiecznego i przyjemnego wypoczynku dla mieszkańców gminy;
- edukacja ekologiczna mieszkańców Puchaczowa i okolic.

Młodzież cechowało ogromne zainteresowanie podjętym tematem, a szczególnie problemami środowiska lokalnego: dzikie wysypiska śmieci, brak miejsc do wypoczynku i rekreacji, promocja miejscowości. Z dużą świadomością i zaangażowaniem formułowała cele projektu omawiając jednocześnie możliwe sposoby realizacji.

Podczas analizy warunków realizacji projektu szukano odpowiedzi na pytania dotyczące szeroko rozumianych warunków realizacji projektu. Ucznio-

wie stwierdzili, że dysponują dostępnością do potrzebnych źródeł informacji – literatura przedmiotu, Internet, adresy instytucji, mają dostęp do komputera wraz z odpowiednim oprogramowaniem i merytorycznego wsparcia pedagogów i innych pracowników szkoły oraz rodziców, szkoła dysponuje narzędziami do obróbki drewna. Należało pozyskać: zgodę odnośnych władz lokalnych na realizację projektu, potrzebne materiały do budowy poszczególnych stacji ścieżki, materiały biurowe do dokumentacji i prezentacji projektu. Stwierdzono, że powyższe czynniki, a także zainteresowania i umiejętności młodzieży warunkują realizację projektu.

W ramach przygotowań do realizacji projekt zgłoszono do udziału w programie edukacji ekologicznej „Szkoła – centrum poznania i działania w środowisku”, którego koordynatorem było Regionalne Centrum Edukacji Ekologicznej w Płocku. Po wizji lokalnej przedstawiciele Komisji Grantowej w szkole projekt został wybrany z wielu innych i zaakceptowany do realizacji jako jedyny z terenu województwa lubelskiego. Pozyskano zgodę na lokalizację ścieżki dydaktyczno-przyrodniczej oraz pomoc w jej realizacji od Urzędu Gminy w Puchaczowie, Zarządu Lubelskiego Węgla „Bogdanka” SA w Bogdance, Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Lublinie oraz Nadleśnictwa w Świdniku. Zgromadzono potrzebną literaturę w bibliotece szkolnej, zakupiono potrzebne materiały.

Została wyłoniona grupa uczniów zainteresowanych realizacją projektu. Projekt miał charakter międzyklasowy, obejmował głównie uczniów klas pierwszych i drugich gimnazjalnych. W realizacji projektu wzięło czynny udział 250 uczniów, 12 nauczycieli oraz 38 innych osób, tj. pracowników szkoły i innych instytucji oraz rodziców.

Następnie przystąpiono do spisania kontraktu. To pozwoliło uświadomić uczniom ich odpowiedzialność za wykonanie powierzonych zadań, a tym samym za powodzenie projektu oraz ukierunkować i uporządkować ich działania, zamknąć je w ramy czasowe, zaplanować prezentację projektu, poznać kryteria jego oceny. Przystąpiono do realizacji projektu w grupach zgodnie z przydziałem zadań.

Zadania grup dotyczyły: ankietyzacji społeczności lokalnej i opracowania wyników, wykonania mapki ścieżki dydaktycznej, przedstawienia projektu władzom lokalnym oraz mieszkańcom gminy, spotkania z przedstawicielami KWK Bogdanka, zebrania wiadomości na temat świata przyrody i środowiska geograficznego w poszczególnych miejscach – „przystankach” ścieżki, wykonania tablic informacyjnych i kart pracy dla poszczególnych „przystanków” oraz ławeczek, wytyczenia i oznakowania trasy ścieżki, porządkowania terenu

– likwidacja dzikich wysypisk, wykonania sześciu „przystanków” ścieżki, zaprojektowania i wydrukowania folderu ścieżki, wykonania prezentacji multimedialnej ścieżki, przygotowania uroczystego podsumowania projektu połączonego z uroczystym otwarciem ścieżki dydaktyczno-przyrodniczej „Wokół Puchaczowa”, którego scenariusz także opracowała młodzież we współpracy z nauczycielem.

Kryterium podziału na grupy zadaniowe wśród młodzieży stanowiły zainteresowania uczniów i ich predyspozycje. Praca nad realizacją zadań przebiegała sprawnie, uczniowie wykonywali zadania samodzielnie, wykazując się inicjatywą i inwencją twórczą korzystając z merytorycznej opieki nauczycieli-konsultantów. Wzrósł zasób wiedzy uczniów na temat środowiska przyrodniczo-geograficznego miejscowości, a szczególnie rzadko spotykanych i chronionych gatunków roślin. Wzrosła świadomość uczniów i mieszkańców w zakresie konieczności ochrony tego zagrożonego świata przyrody.

Przygotowano uroczystą prezentację projektu, której głównym punktem było otwarcie ścieżki dydaktyczno-przyrodniczej „Wokół Puchaczowa”. Zaprezentowano m.in. prezentację multimedialną sześciu przystanków ścieżki, folder ścieżki, przedstawienie teatralne o tematyce ekologicznej, wręczono podziękowania sponsorom i osobom szczególnie zaangażowanym w realizację projektu, zaproszono uczestników na spacer fragmentem trasy ścieżki, spotkanie zakończyło ognisko i wspólne śpiewanie ze szkolnym zespołem wokalnym.

Młodzież z dumą prezentowała efekty swojej pracy realizując scenariusz imprezy. Z dużą swobodą i dobrą znajomością tematu przedstawiła ideę powstania ścieżki, omówiła kolejne etapy pracy i zadania poszczególnych grup, następnie w czasie prezentacji multimedialnej zaprezentowała kolejne przystanki ścieżki i ich walory przyrodniczo-geograficzne, w czasie przedstawienia teatralnego przekazywała ideę pokojowego współistnienia człowieka i świata przyrody, pełniła funkcje przewodników podczas spaceru trasą ścieżki i gospodarza w czasie spotkania przy ognisku.

Przeprowadzono ewaluację projektu za pomocą ankiety, wywiadu, obserwacji.

Wyniki przeprowadzonej ankiety wśród mieszkańców na początku prac nad projektem wskazywały na ich zainteresowanie utworzeniem ścieżki i celowość podejmowanych działań. Mieszkańcy i społeczność szkolna, drobni przedsiębiorcy deklarowali różnorodną pomoc, wybrali też nazwę ścieżki.

Po zakończeniu realizacji zadań projektu przeprowadzono kolejną ankietę, wywiady z pracującymi nad projektem i zaproszonymi na podsumowanie pro-

jektu. Jak wynika z analizy ankiet, wywiadów i własnych obserwacji utworzenie ścieżki dydaktyczno-przyrodniczej „Wokół Puchaczowa” oceniono jako dobry i ciekawy pomysł. Trasa ścieżki i poszczególne przystanki wzbudziły zaciekawienie. Podkreślano duży wkład pracy uczniów, nauczycieli i innych osób zaangażowanych w realizację tego przedsięwzięcia. Bardzo podobała się uroczystość otwarcia ścieżki, gdzie najciekawszym punktem okazała się prezentacja multimedialna. Podkreślano walory artystyczne przedstawienia teatralnego. Wartościowym akcentem okazał się spacer fragmentem trasy ścieżki. Wielokrotnie stwierdzano, że dzięki realizacji tego projektu miejscowość Puchaczów zyskała szansę promocji, likwidacji niektórych problemów lokalnych, a szkoły cenne miejsce do prowadzenia zajęć dydaktycznych z zakresu przyrody, biologii, ekologii, geografii w środowisku naturalnym.

Oceny projektu dokonała wybrana grupa uczniów przyznając oceny punktowe według wcześniej określonych kryteriów.

Uczniowie, zaangażowani w realizację projektu, poszerzyli swój zakres wiedzy na temat walorów przyrodniczych i krajobrazowych środowiska przyrodniczego Puchaczowa i okolic. Wzrosła ich świadomość konieczności dbania o środowisko naturalne. Młodzież poznała wybrane problemy środowiska lokalnego i starała się wpływać na ich rozwiązanie. Ścieżka stała się miejscem ciekawych zajęć dydaktycznych przeprowadzanych w terenie oraz miejscem rekreacji dla społeczności lokalnej.

Projekt, jako jeden z dziesięciu modelowych w skali kraju, został wytypowany do prezentacji na I Krajowym Forum dla Młodzieży, a także został opublikowany w biuletynie Regionalnego Centrum Edukacji Ekologicznej w Płocku. Niewątpliwym sukcesem było uzyskanie przez szkołę jako laureata konkursu w programie „Szkoła – Centrum Poznania i Działania w Środowisku” tytułu „Szkoła Zrównoważonego Rozwoju”.

Analizując efekty realizacji projektu stwierdzono, że u jego uczestników nastąpił przyrost w zakresie wiedzy i umiejętności, a także zmiany w zakresie postaw. O czym mogą świadczyć refleksje osób uczestniczących w realizacji projektu: „Obserwując przebieg uroczystości prezentacji projektu widzę duże zainteresowanie uczestników i odczuwam satysfakcję z naszej wspólnej pracy. Każdy z pewnością znalazł coś, co go zainteresowało” – Monika S. „Obecność zaproszonych gości, sponsorów, mieszkańców Puchaczowa, nauczycieli, pracowników obsługi, uczniów i rodziców jest dla mnie i dla nas wszystkich zaangażowanych w realizację tego projektu nagrodą za włożony wkład pracy i motywacją do podejmowania nowych wyzwań. Nasz wysiłek zaowocował

utworzeniem wspaniałego miejsca wypoczynku i nauki dla uczniów, społeczności lokalnej i turystów” – Teresa S.

Podsumowując: szczegółowe wyniki osiągnięć przedstawiają się następująco:

WIADOMOŚCI: poznanie środowiska geograficzno-przyrodniczego najbliższej okolicy, jego walorów przyrodniczych, turystycznych oraz przedstawicieli flory i fauny w ich naturalnym środowisku; zrozumienie problemów środowiska lokalnego, poznanie planów zagospodarowania hałd urobku kopalni węgla kamiennego.

UMIEJĘTNOŚCI: nabycie umiejętności zaprojektowania i wykonania prezentacji multimedialnej, obsługi aparatu cyfrowego; umiejętności zastosowania programów komputerowych; umiejętności twórczego rozwiązywania problemów; zastosowania informacji pozyskanych z różnych źródeł i ich wykorzystania w praktyce; umiejętności selekcjonowania i przetwarzania wiedzy w celu redagowania treści tablic informacyjnych, sporządzenia mapy ścieżki edukacyjnej; umiejętności sporządzenia i przedstawienia prezentacji własnej pracy, opracowanie scenariusza przedstawienia o tematyce ekologicznej i jego realizacja; umiejętności współpracy w grupie.

POSTAWY: prezentowanie postawy odpowiedzialności za wykonanie przyjętych zadań; kreatywności w rozwiązywaniu problemów; animacji społeczności lokalnej do ochrony środowiska przyrodniczego; dumy z walorów przyrodniczych najbliższej okolicy; postawa zainteresowania problemami środowiska lokalnego oraz gotowości do podejmowania działań na rzecz ich rozwiązywania.

*

Opisane projekty mogą stanowić inspirację do pracy tą metodą, która stwarza szanse integracji aktywności poznawczej, emocjonalnej, praktycznej ucznia, szanse kształtowania zespołu jego umiejętności oraz postaw i zachowań.

„Stanowi ona rdzeń wielostronnego rozwijania osobowości. Stanowi podstawę integralnego rozwoju”³.

³ K. Chwała, *Optymalizacja szans edukacyjnych młodzieży gimnazjalnej – perspektywa aksjologiczna. Badania w działaniu. Z doświadczeń Towarzystwa Gimnazjów Poszukujących z Małych Miast i Wsi*, Warszawa 2012, s. 45.

EDUCATIONAL PROJECTS AS A SOURCE
OF UPBRINGING/DIDACTIC OPPORTUNITIES
– ANALYSIS OF SELECTED EXAMPLES FROM GYMNASIUM
(JUNIOR SECONDARY SCHOOL) IN PUCHACZOW

S u m m a r y

Gymnasium (junior secondary school) students are required to implement educational projects. Each project depending on the subject matter and nature is the source of certain opportunities in the acquisition of knowledge, skills and attitudes.

The subject of analysis in the presented material are selected projects in the Gymnasium (junior secondary school) in Puchaczow implemented in terms of the educational opportunities.

Słowa kluczowe: projekty edukacyjne, szanse edukacyjne.

Key words: educational projects, educational opportunities.